

Vänortssamarbete

Algutsboda – Chisago city, Minnesota

Av

Marianne Henningsson och Sven Sjöstedt

2021-08-16

Innehållsförteckning:

Inledning	s. 3 - 4
Utvandring från Algutsboda	s. 4 - 5
Invandring till Chisago County	s. 6 - 7
Vänorternas gemensamma utställning:	
- Vilhelm Mobergs uppväxt	s. 8
- Skolan i Påvelsmåla	s. 9
- Vilhelm Mobergs författarskap	s. 10 - 11
- Vilhelm Mobergs litteratur	s. 12 - 14
Att sprida kunskap om Vilhelm Mobergs litteratur	
- I Algutsboda	s. 15 - 22
- I Chisago County	s. 23 - 31
Sammanfattning – arbete framåt	s. 32
Källförteckning	s. 33
Bilder på skärmarna till utställningen sommaren 2021	s. 34

Inledning

I detta dokument sammanfattar vi delar av den utställning om ”Skrivande” som finns i Nybygget på Algutsboda Hembygdsgård år 2021. Utställningen heter ”Skrivande genom tiderna – lokala författare presenteras”. Den innehåller en presentation av de författare som finns eller har funnits i vår bygd. Vilhelm Moberg är den mest kända författaren men det finns även andra, t ex Peter Lejon, Royny Holmström m fl. Utdrag ur skolbarns uppsatser finns såväl som lokala författares berättelser om händelser i bygden.

Under år 2020 blev Algutsboda Hembygdsgård kontaktad av Sven Sjöstedt från Chisago County, Minnesota. Sven är engagerad i ”Nya Duvemåla” som ligger i Lindstrom i Chisago County i Minnesota. Orterna Chisago City och Algutsboda har varit vänorter sedan början av 1970-talet (avtal skrevs 1999). Kontaktperson i kommunen Chisago City är Doris Zacho. Då gjordes bl a vänortsskylten som finns på omslaget. Skyltar till andra vänorter tillverkades också. Orten Lindström är vänort med Tingsryds kommun. Både Lindström och Chisago City tillhör Chisago County med andra kända platser som Taylors Falls, Ki Chi Saga-sjön, Stillwater m fl. Dessa platser är kända i Vilhelm Mobergs litteratur.

Anledningen till att Chisago City valde Algutsboda var att författaren Vilhelm Moberg är född i Algutsboda Socken. Vilhelm Moberg har i sitt utvandrarepos inspirerats av platser och personer i både Algutsboda och i Chisago City med omnejd. Detta dokument har tillkommit tack vare vår kontakt med Sven Sjöstedt i föreningen ”Friends of the Karl Oskar House”, tidigare ”Lindstrom Historical Society”.

Algutsboda markerat med svart

Minnesota i USA markerat med rött

Chisago County markerat med svart

Algutsboda hembygdsförening har även kontakt med styrelsen för föreningen "Friends of the Karl-Oskar House". Ordföranden heter Carla Norelius. Vi vill nedan illustrera våra gemensamma erfarenheter med att sprida kunskap om Vilhelm Mobergs litteratur. Arbetsgrupp i USA är: Sven Sjöstedt, Carla Norelius, Gary Noren, Marilyn Wahlström. Den svenska gruppen består av: Liselott Sjöqvist, Leif Fransson, Ing-Gun Randewall och Marianne Henningsson.

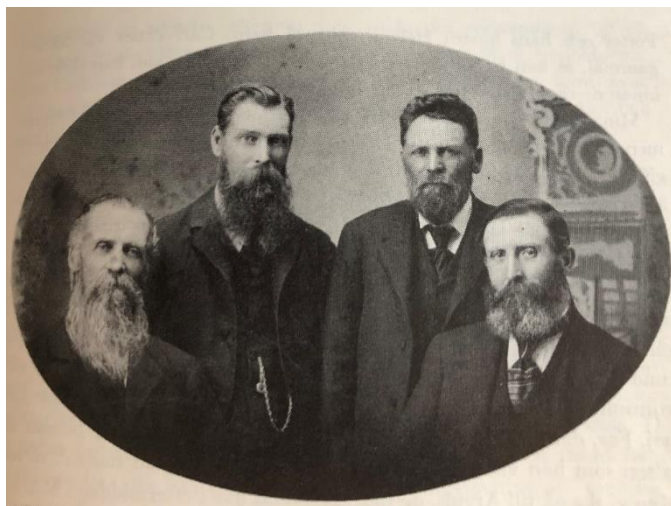
Utvandring från Algutsboda:

Under åren 1851-1930 utvandrade ca 1,2 miljoner svenskar till Nordamerika. Sverige var ett fattigt land och under missväxtåren 1868-1870 var det särskilt många som utvandrade. Bondefolket hade det svårt. De var beroende av vad jorden gav. Hade de inte någon egen jord så fick de tjäna dräng och piga vilket innebar hårt arbete och långa arbetsdagar.

Vilhelm Moberg skriver om Karl Oskar och Kristina. De är fiktiva personer men Moberg hade många förebilder, t ex mormor Johanna i Duvemåla och många andra i hans närhet omkring Moshultamåla. Många smålänningar utvandrade till Minnesota. Naturen där liknade Småland och kanske var det därför de valde just Minnesota. Karl-Oskar och Kristina byggde sitt hus i närheten av Ki Chi Saga sjön. Vilhelm Moberg besökte Chisago City och platserna runt omkring år 1948. Han inspirerades av människorna och platserna där inför sitt Utvandrarepos. (Källa: *Beijbom, Ulf (2015) Mobergs utvandrarbygd och Amerikas Småland. Carlssons Förlag*).

Historik:

Invånarantalet i Algutsboda socken år 1800 var 2397 personer, år 1880 hade antalet invånare ökat till 5391. Den första utvandrar från Algutsboda socken hette Peter Svensson f. 1819 i Östra Månsamåla soldattorp. Han utvandrade till Chisago county, Minnesota år 1852. Petter Johan Matthisson f. 1818 från Västra Hällasjö Mellangård utvandrade också 1852 och bosatte sig i Chisago Lake i Minnesota

Lite senare, omkring 1870 utvandrade fyra bröder från Norra Staphult. De hette Johannes, Otto, Frans och Carl Petter Gustafsson (se bilden). (Källa: Henriksson, Axel (1970). *Den stora utvandringen. I: Algutsboda Sockenbok II*, s. 241-286).

År 1931 hade Algutsboda socken 4345 invånare. Över 2000 personer utvandrade till Nordamerika från Algutsboda socken mellan åren 1851 och 1930. Fr o m 1930-talet kallades Algutsboda inte längre för en utvandrarbygd. Efter andra världskriget kom istället folk från andra länder till Algutsboda och arbetade här. År 1984 hade Algutsboda socken, 2331

invånare och idag 2021 är det ca 900 personer som bor i Algutsboda socken. Algutsboda ligger i Emmaboda kommun som idag 2021 har ca 9400 invånare. (Källa: Algutsboda Sockenbok Del VI. *Från utvandrarbygd till invandrarbygd*, s 216-224).

Samlingar av Mobergs manuskript och papers rörande utvandringsromanen finns i första hand på Utvandrarernas Hus i Växjö. Moberg valde själv den platsen för sina samlingar. Andra platser där det finns föremål kopplade till Moberg är Duvemåla där mormor Johannas stuga låg och där utvandrarromanens Kristina växte upp. Där finns Duvemåla Hage som omnämns i Mobergs litteratur och som även får en stor betydelse för musikalen ”Kristina från Duvemåla”. Moshultamåla Gamla skola har också en fin samling www.mobergskolan.se.

Klasatorpet i Långasjö, där delar av filmen Utvandrarerna spelades in är ett mycket populärt resmål. De har öppet varje sommar och folk strömmar dit för att se den platsen som i boken kallas Korpamoen. Korpamoen finns men ligger i Ljuder socken www.langasjo-hembygdsforening.se.

I detta dokument, som även är en utställning, fokuseras på Moberg i sin hembygd i Algutsboda socken, se Algutsboda Hembygd förenig www.algutsbodahembygdsforening.se samt på våra vänortskontakter med Chisago City i Minnesota.

Invandring till Chisago County:

Amerika sågs under åren 1851-1930 som ett land med stora möjligheter. Folk kunde bygga upp ett nytt fritt liv där. De behövde inte tjäna dräng och piga utan de kunde skaffa sig ett yrke i detta land som var under utveckling. Många av dem som bosatt sig i Minnesota skickade hem pengar till sina släktingar i Sverige och många av de som utvandrat vände senare tillbaka till Sverige. Släktingar till Vilhelm Moberg skickade hem pengar så att Mobergs föräldrar Carl och Ida Moberg i Sverige år 1907 kunde köpa tillbaka moderns föräldragård i Moshultamåla.

När Vilhelm Moberg besökte Chisago county blev han god vän med ättlingar till de första invandrarna. Dessa personer och de platser han besökte där inspirerade honom och blev förebilder för många personer i hans *Utvandrarepos (Källa: Beijbom, Ulf (2015) Mobergs utvandrarbygd och Amerikas Småland. Carlssons Förlag).*

Historik:

Chisago City har idag ca 5000 invånare. Vår gemensamma koppling är Vilhelm Moberg. Inom Chisago County ligger många kända orter, som Taylors Falls, Lindström, Chisago city, Stillwater m fl. Dessa orter skriver Vilhelm Moberg om i sin litteratur.

Pastor Erik Norelius från Hälsingland var en av de första invandrarna. Han skrev 1890 den mycket omfattande boken: *De svenska lutherska församlingarnas och svenskarnes historia i Amerika.*

Landet kring Ki Chi Saga sjön (stor, vacker) hade år 1837 blivit tillgängligt för den vite mannen. ”Här var det som det första svenska nybygget i Minnesota tog sin början” skrev Norelius 1890. Denna bok använde Vilhelm Moberg som inspiration till sitt *Utvandrarepos. (Källa: Beijbom, U. 2015).*

De första invandrarna kring platsen Ki Chi Saga kom från Hassela i Hälsingland. En av de som steg i land 1850 var den 17-årige Erik Andersson Norelius från Norrbäck i Hassela. Flera familjer kom från Hälsingland. År 1852 kom folk från Östergötland, från Småland, bl a Algutsboda (Peter Johan Kron) och från Hovmantorp. Ted Norelius, som Vilhelm Moberg kände väl, var sonson till Erik Norelius och chefredaktör för Chisago County Press.

En annan tidig invandrare var Carl Linn. Han kom till USA 1852. Han byggde hus vid Ki Chi Saga 1854. Idag benämns detta hus ”the Karl Oskar House”. Carl Linn, som egentligen hette Carl Jonasson, var bondson och kom från byn Linnehult i Hovmantorp. Han tog namnet Linn efter sin hemby. Carl och hans hustru Lena Kajsa ligger begravda på Gladers begravningsplats invid Chisagosjön (Ki Chi Saga) och strax intill Karl Oskar huset (*Källa: Gary Norén, St Croix Falls. Carl Linn var Gary Noréns farfars far*).

Carl och Lena Kajsa Linn sitter i mitten (archive.northwoodsandwaters.org).

Vänorternas gemensamma utställning:

Vilhelm Mobergs uppväxt

Vilhelm Moberg föddes 1898 i Moshultamåla, i ett soldattorp. Huset är för längesedan rivet. En teckning av Fritz Kallenberg, konstnär från Boda Glasbruk, visar att soldattorpet såg ut som på bilden nedan:

Bild från Algutsboda Hembygdsförenings klippbok.

Tack vare Amerikapengar från släktingar kunde Carl och Ida Moberg (Vilhelm Mobergs föräldrar) köpa tillbaka Idas föräldragård i Moshultamåla, 1/16-dels mantal. Där bodde Vilhelm Moberg från 9 års ålder.

Bild på gården i Moshultamåla, från Algutsboda Hembygdsförenings klippbok om Vilhelm Moberg.

Vilhelm Mobergs föräldrar, Carl och Ida Moberg, med bilden på Idas utvandrade syskon "Minne från Amerika" på väggen. Bild från Algutsboda Hembygdsförenings klippbok

Skolan i Påvelsmåla

Vilhelm Mobergs skola ligger i Påvelsmåla mitt i skogen. Där gick han med ”fröken Maja” som lärare under åren 1906-1912. Mobergafton utspelade sig i Påvelsmåla sommaren 2019. Idag finns bara ruiner av den gamla skolan kvar (se bild nedan)

Själva skolhuset är flyttat till byn Moshultamåla.

En särskild förening har bildats som heter ”Moshultamåla gamla skola”. Där finns ett rikligt material om Vilhelm Moberg. Föreningen anordnar en teaterföreställning av Moberg varannan sommar.

Denna skylt (se bild) kan ses vid platsen för Påvelsmåla gamla skola. På skylten står:

”Moshultamåla Gamla Skola ”Mobergskolan”

Skolan i skogen – Vilhelm Mobergs barndomsskola i Påvelsmåla byggdes på 1870-talet och låg mitt inne i skogen. Skolan var halvtidsläsande och barnen undervisades bara fyra månader om året.

Här gick Moberg mellan 1906 – 1912. Han var en bångstyrig elev och hans ungdomliga revoltlust fick hans unga skolfröken att skicka ut den blivande författaren i livet med sänkt betyg i uppförande.

På 1930-talet började skolan bli ganska omodern, och dessutom låg den ocentralt efter ny skolroteindelning då Askaremåla och Skrämböhult numera tillhörde Skruvs skolrote i Ljuder.

Från sin undanskymda plats i skogen flyttades det övergivna skolhuset fram till Moshultamåla by i början av 1960-talet (se bild).

Se Hemsidan Moshultamåla Gamla skola: www.mobergskolan.se

Vilhelm Mobergs författarskap

Vilhelm Moberg tänkte också utvandra till Amerika. Han fick en Amerikabiljett 1916 av sin morbror från Californien. Mor Ida ville inte att även han skulle emigrera. Han blev lovad att gå en kurs på Grimslövs folkhögskola istället. Man kan säga att det blev starten på hans författarkarriär.

När Vilhelm Moberg var liten läste han allt han kom åt. Det var inte så lätt att få tag på litteratur men bibeln fanns, och den läste han. Han läste även på tidningar som var uppklistrade på väggen som tapeter i soldattorpet.

Skolan var ingen favorit. Han tyckte att det var alldeles för många bibelord att lära sig. Han hade svårt att rätta in sig i ledet.

Hans lärare hette Maja och hon var ganska trött på hans olydnad så hon gav honom (och alla pojkarna) sänkt sedebetyg.

Moberg blev journalist och fick betalt per rad på Växjöbladet och på Vadstena tidning. En av hans signaturer var Ville i Momåla och hans berättelser blev mer och mer populära.

Han skrev kåserier om värnplikten – han hade tid att skriva för han satt ofta i ”finkan”. Även inom det militära hade han svårt att rätta in sig i ledet. Kåserierna samlades i boken: ”I vapenrock och linnebyxor” där han ohejdat driver med militären vilket mottogs med många glada skratt.

Han skrev en hel del pjäser på 1920-talet och de spelas flitigt än idag. Moberg var ganska tungsint under hela sin levnad men han kunde ändå skriva komedier.

Han hittade på sina figurer som Rasken t ex. (1927). Rasken är en blandning av hans far och Johan Lönnqvist som Ville kände sedan förr. Romanen Raskens blev hans genombrott.

Moberg var född i Moshultamåla. Som vuxen återvände han ofta dit. Han hälsade ofta på sin syster Elsa som bodde på föräldragården. Han har skrivit om byn Ulvaskog ”Långt från Landsvägen” 1929. Här kommer hans mörka sida fram. Romanen handlar om rik flicka som träffar fattig bonde och det går inte så bra.

Han cyklade omkring i bygden och träffade sina vänner. Mobergs cykel finns bevarad på Algutsboda Hembygdsgård. Han tyckte inte om att bli fotograferad, men lokalredaktören i Emmaboda, Bengt Johansson, lyckades ändå fånga honom på bild. Bengt tog reda på var Vilhelm Moberg befann sig sedan gav han sig ut och gömde sig i buskarna. När Vilhelm kom cyklande så sträckte han fram kameran och tog nedanstående bild. Vilhelm Moberg blev inte glad.

Foto: Bengt Johansson

Moberg skämdes för sina tidiga verk. År 1934 satt han tillsammans med Eyvind Jonsson i en eka på Råstasjön. Han sänkte en bunt av boken "Inom Baggemossa ägogränser" i sjön. Han skrev dessa noveller 1923 och hade inte kunnat sälja boken.

Flera romaner kom, kriget kom. Han skrev romanerna Soldat med brutet gevär och Rid i Natt. Rid i Natt utspelar sig på 1600-talet men var menad som en politisk inlaga. Den blev förbjuden i Tyskland och boken brändes där. I slutet av 1940-talet började Moberg skriva artiklar om Amerika. Det var efter det att Amerika gått med i kriget. Han blev intresserad av utvandringen till Amerika. I USA hade han en kontakt som kunde hjälpa honom med information.

När han började skriva Utvandrareposet åkte familjen, utom äldsta dottern, med till Amerika. De klev iland i New York den 16 juni 1948 och de anlände till Minnesota i slutet av juni. Moberg flyttade sedan västerut till Carmel, en idyll med ca 4000 invånare (*Källor: Jens Liljestränd. 2018 samt Ulf Beijbom 2018*).

Mobergs slutord 1973:

Den 8 augusti 1973 lämnade Vilhelm Moberg ett brev efter sig:

"Klockan är tjugo över sju. Jag går att söka i sjön sömnen utan slut. Förlåt mig, jag orkade inte uthärda".

Vilhelm Mobergs litteratur

Romaner

- 1927 – *Raskens*
- 1929 – *Långt från landsvägen*
- 1930 – *De knutna händerna*
- 1932 – *A.P. Rosell, bankdirektör*
- 1933 – *Mans kvinna*
- 1935 – *Sänkt sedebetyg*
- 1937 – *Sömlös*
- 1939 – *Giv oss jorden!*
- 1941 – *Rid i natt!*
- 1944 – *Soldat med brutet gevär*
- 1946 – *Brudarnas källa*
- 1949 – *Utvandrarna*
- 1952 – *Invandrarna*
- 1953 – *Det gamla riket*
- 1956 – *Nybyggarna*
- 1959 – *Sista brevet till Sverige*
- 1963 – *Din stund på jorden*
- 1967 – *Förräddarland*

Övrig prosa

- 1921 – *I vapenrock och linnebyxor*
- 1923 – *Inom Baggemosa ägo gränser*
- 1941 – *Svensk strävan*
- 1943 – *Sanningen kryper fram*
- 1945 – *Segerstedsstriden*
- 1946 – *Hatets och kärlekens diktare: Ragnar Jändel*
- 1950 – *Den okända släkten*
- 1951 – *Fallet Krukmakaregatan*
- 1953 – *Att övervaka överheten*
- 1955 – *Därför är jag republikan*
- 1956 – *Komplotterna: affärerna Unman och Selling*
- 1966 – *Bondeåret. En krönika*
- 1968 – *Berättelser ur min levnad*
- 1970 – *Min svenska historia Del I*
- 1971 – *Min svenska historia Del II*
- 1973 – *I skrivande stund*
- 1973 – *Otrons artiklar*
- 1984 – *I egen sak (kom ut efter hans död)*

1990 – *Vårplöjning och andra berättelser*
1995 – *Att upptäcka Amerika*
1996 – *I det ofria ordets tid*

Dramer och folklustspel

1926 – *Kassabrist*
1929 – *Hustrun*
1929 – *Bröllopssalut*
1929 – *Marknadsafton*
1930 – *Psykos* (radiopjäs)
1931 – *En brevkomedi i två tablåer* (radiopjäs)
1933 – *Femtioårsdagen* (radiopjäs)
1933 – *Våld*
1933 – *Bönder emellan*
1935 – *Försvunnen* (senare version av pjäsen *Psykos*)
1935 – *Lördagskväll*
1937 – *Kyskhet – ett spel för teatern om den älskande människan*
1938 – *Jungfrukammare*
1940 – *De knutna händerna*
1940 – *Änkeman Jarl*
1941 – *En löskekarl*
1942 – *Rid i natt!*
1943 – *Mans kvinna*
1945 – *Vår ofödde son*
1946 – *Gudens hustru – en hednisk kultkomedi*
1954 – *Lea och Rakel*
1954 – *Jungfru Maria på fattiggårn* (radiopjäs)
1957 – *Domaren*
1957 – *Äktenskapsdramer*
1961 – *Nattkyparen*
1962 – *Sagoprinsen*
1965 – *Hundra gånger gifta*
1965 – *Kvinnas man*
1967 – *Din stund på jorden*

Historieverk

1950 – *Den okända släkten*

Min svenska historia, berättad för folket är en bokserie i två delar. Med serietiteln *Min svenska historia berättad för folket* ville Moberg skriva en svensk historia om folket istället för om kungar och krig. Serien var dock inte avslutad vid Mobergs död, varför endast två delar har utkommit.

- 1970 – Del 1: *Från Oden till Engelbrekt*
1971 – Del 2: *Från Engelbrekt till och med Dacke*

Politiskt

- 1941 – *Svensk strävan*
1943 – *Sanningen kryper fram : fyra inlägg för dagen*
1955 – *Därför är jag republikan*
1973 – *Otrons artiklar : läsning i blandade ämnen*
1984 – *I egen sak : obekväma inlägg i det offentliga samtalet* (utgiven av Otto von Friesen)

Filmmanus

- 1960 – *Domaren*

Priser och utmärkelser

- 1939 – De Nios Stora Pris
1953 – BMF-plaketten för *Invandrarna*
2005 – Årets republikan, postumt tilldelat Moberg för "en brinnande passion för demokratis principer", enligt Republikanska Föreningen, som benämnde honom "Sveriges viktigaste republikan"

Mobergs syn på priser och utmärkelser var att de äventyrade en författares oberoende. Han var mycket kritisk när vännen Eyvind Johnsson gick in i Svenska Akademien och han hade rasat av vrede att han fått uppleva Eyvinds nobelpris. Detta blev också en förbannelse för Harry Martinsson som ju drogs till självmord av kritiken från Olof Lagerkranz m fl.

Att sprida kunskap om Vilhelm Mobergs litteratur - Algutsboda hembygdsförening

Samverkan mellan Algutsboda Hembygdsförening och vänorten Chisago city i Minnesota. Här presenterar vi hur vi i Algutsboda Hembygdsförening respektive i Chisago City, genom föreningen "Friends of the Karl Oskar House" Chisago County, arbetar med att sprida kunskap om Vilhelm Mobergs litteratur.

Så här jobbar Algutsboda Hembygdsförening:

Mobergs litteratur har påverkat hela Algutsboda socken med omnejd. Ibland cyklade han omkring i bygden och pratade med folk, han läste allt han kom åt och han tog intryck och inspirerades av både människor och sin omgivning. Han hade en syster och andra släktingar främst på moderns sida som utvandrade till Amerika. Några av dessa kom tillbaka och berättade då om sina upplevelser där, vilket inspirerade Moberg (*Källor: U Beijbom 2018 och J Liljestränd 2018*). På

bilden ovan visas Trollagärdestugan i hembygdsparken, nu kallad Mobergstugan.

Vi har i Mobergstugan försökt att efterlikna soldattorpet i Moshultamåla. De soldatföremål som finns i våra samlingar är flyttade till detta hus. Mobergstugan visar utställning och information om Moberg. Brev som skrivits av Moberg själv visas samt en klippbok. Stugan har inretts liknande det soldattorp i Moshultamåla där Moberg bodde sina första 9 år.

På bilderna syns Mobergs cykel i Mobergstugan. Marianne Henningsson står vid en kopparbyst som skänktes av Vilhelm Mobergs hustru Margareta Moberg 1977. Konstnären till bysten är Adhle Hedblom. Fotot med Mobergsbysten är taget av Ann-Helene Thörning.

Aktiviteter: Hembygdsvecka med Mobergläsning

Duvemåla var en viktig plats för Moberg. Här föddes hans mormor Johanna. Johanna har inspirerat honom i hans författarskap och hon finns i hans gestaltning av Kristina.

Bilden visar Mobergläsning i Duvemåla 2015. Läsarna heter: Kurt Lindblom, Ing-Brith Fransson, Jan Karlsson, Marianne Henningsson. De sitter vid "Rundqvistagården" i Duvemåla som ligger mitt emot den plats där Vilhelm Mobergs mormor Johanna

bodde. Denna kväll läste de ur Utvandrarna och Nybyggarna, samt även ur prosasamlingen Vårplöjning.

Mobergläsning har pågått sedan år 1990. Dessa Mobergaftnar dominerar vårt sätt att arbeta med att sprida kunskap om Vilhelm Mobergs litteratur. Varje sommar under första veckan i juli (Hembygdsveckan) anordnas två Mobergaftnar. En av dessa kvällar utspelas i någon av byarna i socknen. Evenemanget börjar alltid med musikunderhållning. Sånger ur "Kristina från Duvemåla" spelas vid en av kvällarna. Någon från trakten berättar kort om byn och därefter läser Mobergläsarna två valda stycken ur Vilhelm Mobergs litteratur på äkta smålandsdialekt. Sedan blir det paus och då serveras grillade isterband och därefter kaffe och ostkaka, dvs genuina småländska rätter.

Musiken startar igen och Mobergläsarna ger ytterligare två stycken ur Mobergs litteratur. Besökarna är trogna och de brukar komma även om det regnar. På bilden syns Elin Oskarsson och Louise Lilja. De sjunger och spelar musik ur "Kristina från Duvemåla" vid Mobergafton i Duvemåla 2015.

Hembygdsveckan genomförs alltid utomhus och även om det regnar kommer det mycket folk. De har med sig regnkläder och sitter snällt och lyssnar. År 2016 utspelade sig Mobergsafton i Gransjö i ösregn och 2017 befann vi oss i Lindehult i solsken, åska och regn.

Sommaren 2018 var vi i byn Västra Stamphult. På bilden syns alla de som var med och hjälpte till denna härliga Mobergafton i Västra Stamphult 2018. Det krävs många personer för att en Mobergafton ska fungera. Den kvällen var det solsken! Vi fick höra Marit Johansson berätta om byn Västra Stamphult. Där fanns i början av 1900-talet glasbruket Löfsta.

Samma sommar utspelades den andra Mobergafton i Algutsboda Hembygdspark.

Grillmästarna var redo med isterband i pausen i Algutsboda 2018. Då serverades också, som vid varje Mobergafton, ostkaka och kaffe. Det var lång kö till fikaborden.

De lokala musikerna Alex och Nanna sjöng, spelade och berättade roliga historier vid Mobergafton i Algutsboda 2018. Deras musik är alltid medryckande och glad. Publiken uppskattade den mycket med hjärtliga applåder.

Fr o m 2019 heter Mobergläsarna Kurt Lindblom, Jan Karlsson, Ing-Brith Fransson och Ann-Marie Petersson. Här ser vi dem när de var inbjudna till att läsa Moberg vid ett PRO-möte.

Vid Mobergafton i Påvelsmåla presenterade 2019 Mobergläsarna, passande nog, ett avsnitt ur ”Sänkt sedebetyg”. Skolan som Vilhelm Moberg gick i låg en liten bit från den plats i Påvelsmåla som vi befann oss på. Den kvällen hade ett stort antal personer letat sig ut till Påvelsmåla. Egon Lönnqvist från föreningen Moshultamåla Gamla skola berättade om flytten av skolan från Påvelsmåla till Moshultamåla och Laila Lembke från Påvelsmåla, berättade om byn. Det blev en mycket lyckad kväll.

År 2020 blev det ingen Hembygdsvecka p g a coronapandemin. Men Mobergläsarna bjöd ändå på inspelade läsningar.

Två litterära stycken av Vilhelm Moberg finns inspelade. Mobergläsarna läser på dialekt ur Utvandarna och ur Vårplöjning. Se länkarna på Youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=afKuFRG51JY>

<https://www.youtube.com/watch?v=hN0SqLHV-4s&t=4s>

Länkarna finns också på vår hemsida www.algutsbodahembygdsforening.se

Algutsboda kyrka är en annan viktig plats för Vilhelm Moberg. I den kyrkan konfirmerades han och han tog där intryck av miljön och av prästerna. Många av dessa kommer igen i hans författarskap. Skolklasser brukar besöka kyrkan när de är i Hembygdsgården.

Vilhelm Mobergs föräldrar Carl och den mycket religiösa Ida Moberg ligger begravda på Algutsboda kyrkogård.

Algutsboda kyrka är från medeltiden. Då var den en träkyrka. Kyrkan brann ned år 1567 och ersattes av en ny kyrka 1570. Denna revs dock för att lämna plats åt den nuvarande kyrkan som uppfördes 1766 – 1767. Fönstren har glasmålningar komponerade av Erik Höglund 1966 och altartavlan är utfördes 1805 av Pehr Hörberg.

Mobergstenen i Moshultamåla

Vilhelm Moberg föddes 1898 i ett soldattorp i Moshultamåla. Idag står en minnessten på platsen där han föddes

Mobergstenen sattes upp av byborna 1970 på platsen där Mobergs barndomshem, (soldattorpet) låg, i Moshultamåla. Det sägs att stenen tagits från en av Karl Mobergs åkrar (Vilhelm Mobergs far). Stenen sopades i samband med slåttern så att inget skulle gå till

spillo. Stenen har satts upp där köket låg. Platsen där Mobergstenen står har blivit ett utflyktsmål. Den ligger i nära anslutning till Utvandrarleden.

Skolbarn i Hembygdsparken

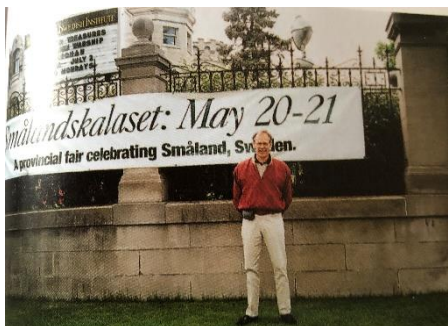
Var tredje år anordnar Algutsboda Hembygdsförening en resa i Vilhelm Mobergs spår för barn i Johansfors skola. De får en bussrundtur med guide och det blir också högläsning ur Vilhelm Mobergs litteratur. En gång per år besöker skolbarnen också vår hembygdspark. Där visar vi dem runt i våra utställningar och de får undersöka och fråga. De får också uppleva en gammaldags skoldag i Persmo gamla skolmuseum. Eleverna i klass 6 i Johansfors skola skriver varje år en uppsats om något lokalt ämne som är kopplat till bygden. På bilden syns skolmuseet i Persmo.

Museet innehåller en skolsal med material från tiden då den verkade som skola från slutet av 1800-talet fram till år 1930. När skolan lades ner använde Algutsboda Hembygdsförening bygganden som möteslokal. En ny skola byggdes i Eriksmåla.

Sockenböckerna

Algutsboda hembygdsförening har gett ut 19 sockenböcker. Den 20:e boken presenteras i november 2021. I flera av dessa böcker har Vilhelm Moberg själv skrivit. Böckerna finns att köpa hos Algutsboda Hembygdsförening samt i vissa bokhandlar i Nybro och Kalmar.

Besök i Chisago

År 2000 utspelades Smålandskalaset i Chisago county. Flera svenskar var där och spelade. Från Algutsboda kom ”Järntråd och bälgadrag” samt trubadurerna Leif ”Hardo” Fransson och Stefan Elm. På bilden syns Stefan Elm vid besöket på Smålandskalaset år 2000.

År 2018 hade Algutsboda Hembygdsförening i genomsnitt ca 2300 antal besökare och 2019 var antalet ca 2500. Många besökte vår Hembygdsvecka och ett stort antal kom för att äta våfflor och dricka kaffe. Under somrarna lekte barn i vår naturlekplats och både barn och vuxna besökte utställningarna i husen.

På grund av coronapandemin ställdes Hembygdsveckan in både 2020 och 2021, men när pandemin lättade något i slutet av sommaren 2021 kommer aktiviteterna försiktigt att tas upp igen. Dessa aktiviteter blir dock i mindre form eftersom Folkhälsomyndighetens restriktioner fortfarande gäller när detta skrivs.

Många föreningar jobbar med att sprida kunskap om Vilhelm Mobergs litteratur och både Emmaboda och Lessebo kommuner är mycket aktiva. En ny hemsida planeras som ska samla aktiviteter kring Vilhelm Moberg. Alla föreningar kopplade till Vilhelm Moberg kan lägga in information där.

I Emmaboda kommun, Duvemåla (Rundqvistagården) visas år 2021 bilder från den nya Utvandrarfilmen som kommer att ha premiär till jul 2021. Kaffeservering sker där varje sommar.
www.emmaboda.se

På bilden syns en staty av Kristina från Duvemåla. Initiativtagare till denna staty var Ivar Karlsson från Duvemåla.

Utvandrarleden sträcker sig genom Vilhelm Mobergs landskap. Där finns information om platserna www.utvandrarleden.se.

I Långasjö finns Klasatorpet, där delar av filmen Utvandrarerna spelades in. Långasjö sockens hembygdsförening har öppettider för besökare varje sommar www.langasjo-hembygdsforening.se

Föreningen Moshultamåla Gamla skola anordnar varannan sommar en teaterpjäs av Vilhelm Moberg: www.mobergskolan.se.

I Kulturparken i Växjö finns Utvandrarernas Hus. I Mobergrummet finns mycket information om Vilhelm Moberg och om utvandringen till Amerika, www.kulturparkensmaland.se.

Ljuder hembygdsförening har också stark anknytning till Vilhelm Moberg och där finns flera monument över utvandrarernas färd mot det nya landet: www.hembygd.se/ljuder

Upprustning inför sommarens besök 2021.

Här målar Kjell, Ulf och Conny hängrännor med tjära.

Hängrännorna är huggna i en skog i närheten, skalade och urfrästa. Tjären är ”hemgjord” i början på 1990-talet, dvs tjären tillverkades från grunden.

Här hängs hängrännorna upp på Mobergstugan. Denna stuga, Trollagärdestugan, är en gammal backstuga liknande det soldattorp som Vilhelm Moberg föddes i. Föremål med koppling till Moberg samt soldatföremål finns i huset, därför har vi börjat kalla stugan Mobergstugan.

Tvätt och strykning av gardiner av Ing-Gun och Vivi-Ann. Underhåll görs hela tiden i våra hus, både ute och inne.

”Onsdagsgruppen” får en välförtjänt fikastund i Algutsboda Hembygdspark. Denna dag hade vi besök av Kalmar Läns Tidning. Det blev ett fint reportage om föreningen. Onsdagsgruppen består av medlemmar som träffas onsdagsförmiddagar för att jobba med underhåll.

Här sker arbete med vår gemensamma utställning om Vilhelm Moberg i ”Nybygget” i Algutsboda Hembygdsgård. ”Amerikakommittén” består av Leif Fransson, Marianne Henningsson, Ing-Gun Randewall och Liselott Sjöqvist.

Så här jobbar Chisago City för att förmedla kunskap om Mobergs litteratur – genom föreningen ”Friends of the Karl Oskar House”

Vilhelm Moberg besökte Chisago County på 1940-talet. Vilhelm Moberg stannade i området där han träffade olika människor och besökte olika platser. En av byggnaderna där han logerade sommaren 1948, var ”Melander House”. Idag är det en bed-and-breakfast verksamhet som passande nog heter Emigrant's House. Bilden visar en skylt med ”Vilhelm Moberg slept here”

Här visas en bild från Chisago City Old Towne Road

Vänorterna Chisago City och Algutsboda. Chisago City har utformat skyltar med sina vänorter. Här visas Chisago City och Algutsboda som vänorter. Något för Algutsboda att ta till sig?

Aktiviteter: Karl-Oskarhuset. Nya Duvemåla

Här står Sven Sjöstedt från föreningen "Friends of the Karl Oskar House" vid Karl Oskarhuset i Lindstrom, Minnesota. Han spelar Karl Oskar vid föreningens aktiviteter.

Bilden visar Moberg som staty i Moberg park

Chisago City blev en turistort efter 1880 då järnvägen byggdes. Chisago City var hem för Vilhelm Moberg under sommaren 1948, medan han cyklade genom området och undersökte vad som skulle bli hans böcker om svenska invandrare i Nordamerika. Staden har tillägnat Vilhelm Moberg en park och en staty, inrymd i parken.

Vilhelm Moberg cyklade runt i Chisago City och området runt om och intervjuade gamla svenskar som träffades för morgonfika och kortspel på konditorier och restauranger i området.

Foto: "Swedes" i bageriet

Vilhelm Mobergs stamfik hette Rainbow Cafe. Det finns tyvärr inte kvar längre.

Foto inifrån Rainbow cafe

Vilhelm Moberg använde ofta skrivbordet på lokaltidningen Chisago County Press redaktion när han skrev ner dagens intryck och intervjuer. Han satt även där och forskade i gamla tidningsinlägg och skrifter. Vilhelm Moberg blev god vän med tidningsredaktören Ted Norelius, som guidade honom runt i trakten.

På fotot sitter Sven Sjöstedt vid det skrivbord på CCPress (Chisago County Press) som Moberg använde.

En Cykelrunda i Vilhelm Mobergs spår, se länken

<https://www.youtube.com/watch?v=3SJATL5NgH0>

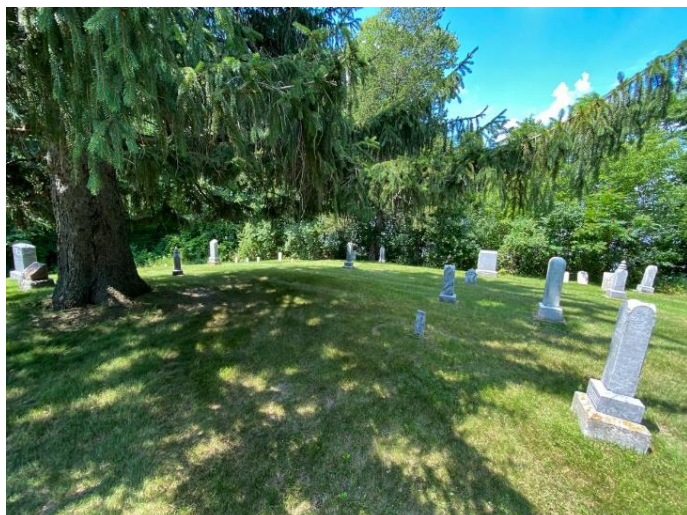

Området Chisago Lakes Area ligger ungefär 6 svenska mil norr om staden Minneapolis i Minnesota. Det området kallas också för Mobergland. Det var här Vilhelm Moberg gjorde mycket av sin forskning och sina intervjuer i samband med utvandrarserien. Han cyklade ofta runt på egen hand, men hade ibland Ted Norelius som guide. Ted hade bil.

Foto av Chisago Lakes Area

En dag skulle de fara till den gamla kyrkogården Glader Cemetery. På vägen dit passerade de bondgårdar och gamla hus. Plötsligt lär Vilhelm Moberg ha ropat "Stanna bilen". Han hade fått se ett gammalt förfallet hus på ett backkrön. Han pekade på det och sade "I det huset skall Karl Oskar dö". *Foto: Old House at original site*

Vilhelm Moberg besökte alltså Gladers begravningsplats. Den ligger på en kulle med utsikt över South Center Lake. Den är mycket fridfull och det är en av de äldsta lutherska kyrkogårdarna i Minnesota (etablerad 1855) och grundades av Anders Glader, för begravning av de första medlemmarna i Chisago Lake Lutheran Church (utanför kyrkan finns en stor imponerande kyrkogård) i Center City. Även om Glader Cemetery är väl underhållen används den inte längre för

jordfästningar. Vilhelm Moberg greps av stämningen på kyrkogården och valde den som sista vilorum för hans fiktiva karaktärer Karl Oskar och Kristina Nilsson. På den kyrkogården är även Carl (1825 - 1912) och Lena Cajsa Linn (1830 - 1919) begravda. *Fotot ovan visar Gladers kyrkogård*

Carl och Lena Cajsa Linn var invandrare från Linnehult i Hovmantorp i Sverige och de byggde det hus som Vilhelm Moberg utvalde som Karl Oskars och Kristinas gård i Amerika. Huset flyttades av en grupp entusiastiska personer, många av dem svenskättlingar, till Ki Chi Saga Park en bit öster om originalplatsen. Arbetsgruppen lade ner mycket tid och arbete på att restaurera huset som var i ganska dåligt skick. Man har

även transporterat dit en annan gammal byggnad som fungerar som möteslokal, kaffestuga och förvaringsbod. Huset är under normala tider (icke virustider) öppet på söndagseftermiddagarna. Det finns guider på plats och vissa aktiviteter som lätta svenskspråksövningar och annat. Även underhållning av en folkmusikgrupp är planerad för när huset öppnar igen för allmänheten. *Bilden ovan visar Karl Oskar House Foto: Gary Noren.*

År 2018 hade Nya Duvemåla 570 besökare och 2019 hade det ökat till 864. Besök av svenskar i hela staten Minnesota var 2018 ca 8000 personer och 2019 besökte 7700 svenskar Minnesota. I juli, 7 – 11, 2021 planeras Karl-Oskar Days och Ki Chi Saga Days är tänkt att genomföras den 19 – 22 augusti 2021. Karl Oskar dagarna anordnas av Lindström City tillsammans med

föreningen "Friends of the Karl Oskar House" och Ki Chi Saga Days planeras av Chisago City. På fotot ovan ses en musikgrupp som spelar svensk folkmusik.

Foton av CLLC (Chisago Lake Lutheran Church) och monument

Längre österut längs Hwy 8 ligger Center City med sin ståtliga kyrkobyggnad. Även detta är gammal svenskbygd. Församlingen grundades av svenskar, under ledning av pastor Erland Carlsson från Älghult, 1854. Fyra år senare bildades här "The Lutheran Minnesota

Conference" av pastorerna; P. Carlson, E Norelius, P. Beckman, J. P. C. Boren, P.A, Cederstam och kyrkomedlemmarna Daniel Nelson, Håkan Svedberg, Frans C Björklund och Ole Paulson. Notera, endast svenskklingande namn.

Foto av Swedish Immigrant Trail

Fira det förflutna - Delta i framtiden

En 32 km (20 miles) lång motionsslinga har konstruerats genom Chisago Lakes Area för att fira svensk invandrarhistoria.

Minnesotaborna valde motion på stigar och cykelvägar som sin främsta prioritet för fritidsutövning. Detta visar en statlig studie. Målet med Swedish Immigrant Regional Trail Project är att bygga och underhålla en 20 miles lång, asfalterad motionsslinga som

ger en säker väg för rekreation och alternativa transporter, samtidigt som man tolkar och firar den svenska immigranthistorien i Chisago County. Spåret beräknas gå från grannbygden Wyoming till Tailors Falls, främst på gamla järnvägsbanvallar.

Hör historien om den svenska immigrantregionens stig. Det finns en svensk språkversion här: <https://www.youtube.com/watch?v=3SJATL5NgH0>

Upprustning av Karl Oskar House inför sommarens besök:

Här putsas, tvättas och målas för att kunna ta emot många besökare sommaren 2021.
Medlemmar i föreningen "Friends of the Karl Oskar House" är aktiva.

Här visas
fina kläder
i Karl
Oskar
Huset

Välförtjänt fika vid Karl
Oskar huset i Lindström,
Minnesota

Sammanfattning – arbete framåt

Samarbetet med föreningen ”Friends of the Karl Oskar House” har varit givande och vårt samarbete fortsätter. Sätten att sprida kunskap om Vilhelm Mobergs litteratur har visat sig vara ganska lika mellan länderna. Vi vill alla få ut budskapet om Vilhelm Moberg och om den fantastiska författare han var. Aktiviteterna i Algutsboda koncentrerar på Mobergläsning, dvs litteraturen lyfts genom högläsning på s k Mobergaftnar. I Chisago County finns aktiviteter kopplade till ”Karl Oskar House”, huset som inspirerade Vilhelm Moberg till att bli det hus där den fiktiva familjen Nilsson bodde. I Algutsboda finns platsen där Vilhelm Moberg föddes och där finns också kyrkan där han konfirmerades. I Chisago County fick Vilhelm Moberg många vänner under sin tid där och många av dessa återfinns i hans romaner. Samma sak hände här i Algutsboda. Hans mormor Johanna från Duvemåla blev den person som inspirerade honom till att bli romanfiguren Kristina från Duvemåla.

Vi har under våren 2021 arbetat gemensamt för att färdigställa detta dokument som ligger till grund för sommarutställningen i Algutsboda Hembygdsgård sommaren 2021. Valda delar av detta dokument visas upp på pelare i Nybygget i Algutsboda Hembygdsgård under tiden 2021-07-04 – 2021-08-08. Vi hoppas på många besökare och vårt gemensamma arbete har resulterat i både text och bilder från båda orterna.

Båda orterna har musikkvällar under sommaren. I Chisago County har de Karl Oskar dagar med musik och olika aktiviteter samt visning av huset. I Algutsboda har vi lokala musiker som spelar på våra Mobergaftnar. Ja, listan kan göras lång på liknande aktiviteter. Genom vårt utbyte blir evenemangen mer intressanta och levande. Vi lär hela tiden av varandra och det är just detta som leder framåt.

Algutsboda 2021-06-27

Marianne Henningsson ordförande Algutsboda Hembygdsförening

Algutsboda Hembygdsförening: www.algutsbodahembygdsforening.se,

Facebook: Algutsboda Hembygdsförening

Emmaboda kommun: www.emmaboda.se

Sven Sjöstedt, föreningen ”Friends of the Karl Oskar House”

Facebook: Friends of the Karl Oskar House

Chisago City: www.ci.chisago.mn.us

Chisago County: www.chisagocounty.us

Källförteckning:

Algutsboda Sockenbok Del VI. *Från utvandrarbygd till invandrarbygd*, s 216-224

Beijbom, Ulf (2015). *Mobergs utvandrarbygd och Amerikas Småland*. Carlssons Förlag

Henriksson, Axel (1970). *Den stora utvandringen*. I: Algutsboda Sockenbok II, s. 241-286

Liljestränd, Jens (2018). *Mannen i skogen*. Albert Bonniers Förlag

Norén, Gary. *The Carl and Lena Kajsa Linn House*. www.archive.northwoodsandwaters.org

Foton till denna utställning är i huvudsak tagna av Marianne Henningsson, Sven Sjöstedt, och Gary Norén där inget annat anges.

Bilder på skärmarna till utställningen i Algutsboda Hembygdsgård sommaren 2021

Vi fick låna bilder till vår utställning sommaren 2021. Bilderna togs av fotograf Ove Alström vid inspelningen av Vilhelm Mobergs Utvandrarepos åren 1969 – 1971. En scen är inspelad i Algutsboda Hembygdspark, i vår Stekaremålastuga. Denna scen illustreras med två bilder.